

17. Система у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки. Цільова модель / Збітнєва О., Гауф В., Мазур Ю., Колоколова В., Голотенко А., Чигринська Л., Микичак І., Іванів Н., Гнатюк С. URL : <https://howareu.com/static-objects/howareu/media/Posibnuki/2024-06-06%20%D0%A6%D0%9C%20%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%96%D1%8F%202.0.pdf>
18. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій: практичний посібник / [Т. М. Титаренко, М. С. Дворник, В. О. Климчук та ін.]; за наук. ред. Т. М. Титаренко / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. 220 с.

Олексій БУРЕНКО,

методист центру цифрової освіти

Донецького ОблІППО

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Сучасна система освіти в Україні продовжує функціонувати в умовах невизначеності й турбулентності, зумовлених воєнним станом, що триває, і потребою оперативно адаптуватися до змін. Новий 2025-2026 навчальний рік висуває перед закладами освіти низку викликів, які потребують системного реагування на всіх рівнях – від адміністрації до кожного вчителя. Одним із найбільших викликів залишається нестабільна безпекова ситуація, що обмежує можливість проведення очного навчання, особливо в прикордонних або тимчасово переміщених закладах.

Водночас загострюється проблема цифрової нерівності: багато учнів досі не мають стабільного доступу до пристроїв чи якісного інтернету. Зростає потреба в підвищенні цифрової грамотності як здобувачів освіти, так і педагогів, які змушені щодня працювати з новими платформами, інструментами й форматами взаємодії. Нерідко це призводить до перевантаження вчителів через недостатньо скоординоване використання цифрових ресурсів.

Важливою ланкою роботи є активне впровадження штучного інтелекту в освітній процес. Ця тенденція відкриває нові можливості, але водночас вимагає переосмислення методик навчання та підвищення обізнаності вчителів у галузі етичного й безпечного застосування таких технологій.

Усе це вимагає комплексного підходу до цифрової трансформації освіти, оновлення стратегій цифрового розвитку та підвищення готовності шкіл до нових форматів навчання.

Цифрова трансформація закладів освіти у 2025-2026 навчальному році повинна бути спрямована на створення сталої, безпечної та ефективної цифрової екосистеми, яка забезпечить безперервність освітнього процесу, зручність управління та високий рівень взаємодії всіх учасників.

1. Впровадження Google Workspace або Microsoft Office 365 Education. Ці хмарні платформи пропонують повний набір безкоштовних інструментів для організації навчання, спільної роботи, зберігання даних і адміністрування. Вони дають можливість налагодити дистанційне та змішане навчання, забезпечити корпоративну електронну пошту, проводити онлайн-уроки, перевіряти домашні завдання, а також вести внутрішній документообіг. Вибір платформи залежить від технічних можливостей, досвіду педагогів і адміністрації, але бажано, щоб у межах одного закладу освіти використовувалася єдина система.
2. Перехід на електронний документообіг з використанням КЕП/ЕЦП. Використання кваліфікованого електронного підпису (КЕП) дає змогу забезпечити юридичну силу електронних документів, мінімізувати потребу в паперовій документації, підвищити швидкість та зручність управлінських процесів. Це особливо актуально для тимчасово переміщених закладів освіти або тих, що працюють у дистанційному режимі. Для оптимізації процесів варто використовувати безкоштовні сервіси, наприклад, «Paperless» від ПриватБанку.
3. Підключення до платформи «Мрія» або іншої державної єдиної цифрової системи. Універсальні освітні платформи, такі як «Мрія», дозволяють інтегрувати електронні журнали, розклад, навчальні матеріали, особисті кабінети учнів та батьків, а також елементи дистанційного навчання. Це зменшує фрагментованість цифрового середовища, забезпечує єдиний стандарт для всіх учасників і спрощує контроль за якістю освіти.
4. Забезпечення захисту персональних даних та регулярне резервне копіювання. Захист особистої інформації учасників освітнього процесу є обов'язковою умовою цифрової трансформації.

Заклади мають впроваджувати політику безпеки, використовувати лише сертифіковане програмне забезпечення, вмикати двофакторну автентифікацію, регулярно проводити резервне копіювання навчальних і управлінських даних. Упровадження базових принципів кібергігієни дозволяє зменшити ризики втрати даних або стороннього втручання в освітній процес.

Усі ці напрями мають реалізовуватися у взаємозв'язку як частина єдиної цифрової стратегії розвитку закладу освіти. Такий підхід дозволить не лише забезпечити стабільну роботу в умовах воєнного часу, а й створити фундамент для подальшої модернізації освіти в Україні.

Штучний інтелект (ШІ) дедалі активніше інтегрується в освітній процес і має стати не загрозою, а ресурсом для покращення якості навчання та адміністрування. У 2025-2026 навчальному році закладам освіти рекомендується розпочати або продовжити впровадження ШІ в таких напрямках:

1. Персоналізоване навчання. Інструменти з підтримкою ШІ (наприклад, системи адаптивного навчання, освітні чат-боти, AI-помічники в платформах Moodle, Microsoft Copilot, ChatGPT тощо) дозволяють підлаштовувати темп і складність завдань під потреби конкретного учня. Це особливо корисно для роботи з учнями з ООП або різним рівнем підготовки.
2. Оптимізація викладацької діяльності. ШІ може автоматизувати рутинні завдання вчителя: генерувати завдання, перевіряти тести, формувати підсумкові звіти, готувати конспекти, презентації, навіть створювати тести на основі навчальної програми. Це дозволяє зосередити увагу на індивідуальній роботі з учнями.
3. Адміністрування та аналітика. Алгоритми ШІ здатні аналізувати значну кількість даних (відвідуваність, результати навчання, динаміку успішності) для ухвалення управлінських рішень на рівні закладу або громади. Такі системи можуть виявляти ризики академічної неуспішності та пропонувати інтервенції.
4. Формування цифрової компетентності. Використання ШІ в освіті має супроводжуватися розвитком критичного мислення, етичної свідомості та вмінням оцінювати достовірність AI-контенту. Учнів необхідно навчати працювати з ШІ як інструментом, а не заміном людського мислення.
5. Етичні та правові аспекти. ШІ має застосовуватися відповідально, з дотриманням норм авторського права, захисту персональних даних та академічної доброчесності. Зкладам рекомендовано затвердити внутрішній регламент використання ШІ в освітньому процесі.

У процесі цифрової трансформації освіти особливого значення набуває не лише впровадження сучасних платформ та інструментів, а й створення умов, за яких усі учасники освітнього процесу матимуть рівний доступ до цифрових ресурсів і працюватимуть у безпечному середовищі. У 2025-2026 навчальному році ці аспекти потребують системного підходу та чіткого планування на рівні кожного закладу освіти.

Забезпечення цифрової доступності починається з діагностики реальних потреб учнів і педагогів. Адміністрація закладу має щорічно проводити опитування або аудит наявних технічних засобів: комп'ютерів, планшетів, гарнітур, доступу до інтернету. Особливу увагу слід приділити вразливим категоріям – дітям з тимчасово переміщених сімей, малозабезпечених родин або з особливими освітніми потребами. За результатами такого аналізу доцільно планувати цільові закупівлі, участь у грантових проєктах або співпрацю з місцевими органами влади для забезпечення мінімально необхідного цифрового набору.

Важливо, щоб цифрові ресурси були адаптовані для використання не лише на потужних пристроях, а й на мобільних телефонах. Платформи, якими користується заклад, мають підтримувати адаптивний дизайн, щоб учні могли навчатися навіть за нестабільного інтернет-з'єднання або з менш потужних пристроїв. Крім того, у контексті воєнного стану важливим завданням є організація стабільного інтернет-покриття в укриттях та облаштування там точок доступу Wi-Fi. Уваги потребує й використання відкритих освітніх ресурсів (OER), які дозволяють зменшити фінансове навантаження на родини.

Проте забезпечення доступу – це лише частина завдання. Не менш важливим є формування безпечного цифрового середовища. У цьому контексті актуальним є впровадження заходів цифрової безпеки. Заклад освіти повинен мати внутрішній регламент або інструкцію з безпеки: правила користування акаунтами, захисту паролів, обробки та зберігання персональних даних. Обов'язковою є двофакторна автентифікація для облікових записів учителів і адміністрації. Рекомендується регулярно створювати резервні копії навчального контенту, баз даних електронних журналів та інших важливих документів – як локально, так і в хмарних середовищах.

Важливим напрямом є проведення занять або інструктажів з цифрової безпеки для всіх учасників освітнього процесу. Такі заходи мають охоплювати теми кібергігієни, безпечної поведінки в інтернеті, розпізнавання фішингових атак, створення надійних паролів, конфіденційного спілкування тощо. Подібні заняття рекомендовано проводити не рідше одного разу на семестр, а також використовувати при цьому інтерактивні форми роботи – тестування, рольові ситуації, перегляд навчальних відео.

Уся діяльність закладу має базуватися виключно на ліцензованому програмному забезпеченні, а всі цифрові інструменти мають відповідати вимогам захисту персональних даних. Для цього бажано призначити відповідального за цифрову безпеку, який координуватиме впровадження технічних та організаційних заходів із захисту інформації.

Тож забезпечення цифрової доступності та безпеки є не лише технічним, а й управлінським завданням, яке потребує постійного моніторингу, навчання персоналу та відкритого діалогу з батьками й учнями. Лише в комплексі ці заходи здатні забезпечити якісну та безпечну цифрову освіту в умовах сучасних викликів.

Отже, цифрова трансформація закладів освіти у 2025-2026 навчальному році має відбуватися не як окремий проєкт чи вимушене рішення, а як органічна частина модернізації освітнього середовища. Успішність цього процесу залежить від узгодженості дій адміністрації, педагогів, технічних фахівців, учнів і батьків. Впровадження сучасних платформ, організація безпечного цифрового простору, розвиток цифрової грамотності та відповідальне використання штучного інтелекту здатні зробити освітній процес не лише стійким до зовнішніх викликів, а й дійсно якісним, гнучким і доступним.

Найбільший потенціал відкривається перед тими закладами, які не бояться змін, готові навчатися разом із учнями та постійно вдосконалювати цифрову культуру. Завдання методичних служб – підтримувати ці зміни, надавати практичні інструменти й супровід, а також сприяти створенню цифрового освітнього простору, де кожен учень зможе реалізувати свій потенціал.

Список використаних джерел

- Деякі питання документування управлінської діяльності : постанова Кабінету міністрів України від 17 січня 2018 р. № 55. Верховна Рада України : [сайт]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552018-n#Text>
- ДСТУ 4163:2020 Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів. Чинний від 2021–09–01. URL : <https://dbn.co.ua/load/normativy/dstu/dstu41632020/5-1-0-1934>
- Електронний реєстр чинних, блокованих та скасованих сертифікатів відкритих ключів. Центральний засвідчувальний орган. Міністерство цифрової трансформації України : [сайт]. URL : <https://czo.gov.ua/ca-registry>
- Електронні щоденники та журнали з можливостями дистанційного навчання. Нові знання : [сайт]. URL : <https://nz.ua/> (дата звернення : 19.06.2024).
- Зручний сервіс електронного документообігу. PaperLess : [сайт]. URL : <https://paperless.com.ua/uk/>
- Ідентифікація бізнес-клієнтів. Список документів: для нерезидентів і резидентів. ПриватБанк : [сайт]. URL : <https://privatbank.ua/business/npk-biznes-kliyentiv#perelic-documentiv>
- Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг Державної податкової служби України : Державні сайти України : [сайт]. URL : https://ca.tax.gov.ua/ur_osoba
- Мрія. Освітній державний застосунок для учнів, батьків і вчителів: [сайт]. URL : <https://mriia.gov.ua/>
- Про вищу освіту : Закон України редакція від 28.05.2024 № 1556-VII. Верховна Рада України : [сайт]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV: Верховна Рада України : [сайт]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
- Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. Верховна Рада України : [сайт]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/card/2155-19>
- Про затвердження єдиних зразків обов'язкової ділової документації у загальноосвітніх навчальних закладах усіх типів і форм власності. освіти : наказ Міністерства освіти і науки України № 423 редакція від 01.06.2020. Верховна Рада України: [сайт]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v042373611#Text>
- Про затвердження Інструкції з ведення ділової документації у закладах загальної середньої освіти в електронній формі : наказ Міністерства освіти і науки України від 08.08.2022 № 707. Верховна Рада України : [сайт]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1029-22#Text>
- Про затвердження Інструкції з діловодства у закладах загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 25.06.2018. № 676 Верховна Рада України : [сайт]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1028-18#Text>
- Про затвердження Положення про програмно-апаратний комплекс «Автоматизований інформаційний

комплекс освітнього менеджменту» : постанова Кабінету міністрів України. Верховна Рада України : [сайт]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1255-2021-n#Text>

16. Про затвердження Порядку роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання : наказ Міністерства Юстиції України редакція від 29.10.2022 № 1886/5. Верховна Рада України : [сайт]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z142114#Text>
17. Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях : наказ Міністерства Юстиції України № 1000/5 редакція від 03.06.2023. Верховна Рада України : [сайт]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0736-15#Text>
18. Як взяти участь у програмі «Google Workspace for Education».HOSTiQ Wiki : [сайт]. URL : <https://hostiq.ua/wiki/ukr/g-suite-for-education/>

Марина СИЧЕВСЬКА-ДЕГТЯРЬОВА,
*в.о. завідувача кафедри педагогіки і психології,
 завідувач відділу розвитку особистості
 Донецького ОблППО*

ОБДАРОВАНІСТЬ УЧИТЕЛЯ Й УЧНЯ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ – ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ

Сучасна українська освіта переживає період глибоких трансформацій, що визначають сьогодення як час викликів і нових можливостей. Воєнні події, зміна освітніх форматів, нові соціальні й емоційні умови – усе це формує простір, де традиційні підходи часто виявляються недостатніми, а запит на гнучкість, творчість та інновації стає критично важливим. Водночас саме в ці непрості часи педагог і учень можуть виявити себе як носії унікального потенціалу. Поняття обдарованості виходить за межі академічної успішності: сьогодні вона проявляється і як здатність адаптуватися до невизначеності, і як уміння генерувати нові ідеї, шукати рішення, бути підтримкою для інших.

Обдарованість педагога – не менш значуща, ніж учнівська. Учителю нового часу має бути гнучким, відкритим до змін, готовим до професійної рефлексії та педагогічного новаторства. Саме обдарованість учителя допомагає створювати умови для розвитку обдарованості учня – через партнерство, підтримку і спільний рух до глибшого розуміння себе й світу.

Упродовж тривалого часу поняття обдарованості асоціювалося переважно з високими інтелектуальними показниками або академічною успішністю. Сьогодні пропонується більш широкий і гнучкий підхід, який охоплює різноманітні прояви людського потенціалу. Обдарованість – це система внутрішніх передумов, що дозволяють людині досягати високих результатів у певному виді діяльності. Обдарованість – це система, що розвивається протягом життя, якість психіки, яка визначає можливість досягнення людиною більш високих, неабияких результатів в одному або декількох видах діяльності порівняно з іншими людьми. Обдарована дитина виділяється яскравими, очевидними, іноді видатними досягненнями (або має внутрішні передумови для таких досягнень) у тому чи іншому вигляді діяльності. Втім, обдарованість визначає тільки можливість досягнення успіху в тій чи іншій діяльності, реалізація ж цієї можливості залежить від того, якою мірою будуть розвинені відповідні здібності, які будуть здобуті знання і сформовані навички.

Педагог повинен бути обізнаним у цьому питанні, тому що до учнів із різними видами обдарованості потрібен різний підхід, різні системи роботи. Обдарованість може бути:

- **інтелектуальною** (високий рівень логічного мислення, здатність швидко оперувати абстракціями, широкий кругозір; спостерігаємо швидке засвоєння знань, нестандартне мислення, багатий словниковий запас);
- **академічною** (схильність до успіху в конкретному навчальному предметі або галузі знань, глибоке занурення в теми, ініціатива в самостійному вивченні);
- **креативною або творчою, практично-перетворювальною** (здатність до новаторства, генерації нових, нестандартних ідей, створення оригінальних продуктів);
- **художньо-естетичною** (музичні, образотворчі, театральні здібності);
- **психомоторною** (успіхи в спорті або танцях, відповідні фізичні дані);